

ЧУДЕСНА СРБИЈА

Садржај

Море пресахло и у њему гора	10	Ђе тиња Ђетиња	184
Ђудљиви кров Србије	20	Гвоздени пут преко Шаргана	188
Гвоздена капија Дунава	30	Сремска лепотица	194
Планинско светилиште	40	Плаво око у равници	198
Заносни поглед горских очију	50	Овде ни цареви више не лове	202
Најстарија међу планинама	60	Даброви поново граде	208
Црвене стене Малог Колорада	70	Природа поклоњена птицама	214
Најлепши кањони Старе планине	78	Сахара усред Баната	218
Највеће крашко поље у Србији	84	Низ пијану реку	222
Ритови дунавски	92	Тичије поље – музеј који живи	226
Село на крају света	100	Бисер Ваљевских планина	230
Дунавски лесни профили	106	Лет изнад кривудавог Увца	236
Царство птица у центру града	112	Три бућа Азбуковице	242
Град заштићених темеља	116	Завичај Белог анђела	246
Од Сингидунума до Виминацијума	124	Река повратница	250
Кад Дунав постане море	130	Кад река „рза“ кроз кањон	254
Не зна Голија шта је делија	136	Питома долина зеленог Лима	258
Путевима деспота Стефана	142	Црква на Вражјем камену	262
Запис о дуговечности	150	Котлина по мери човека	268
Зелени бор на златној планини	156	Ићи ћемо до Ргошта, па шта кошта	272
Кад је свети Ђорђе убијао аждају	164	Само за храбре	276
Језеро под облацима	170	Галерија скулптура инспирисана вековима	282
Клисура која је нашла пут до песме	176	Рајске двери и брана за демоне	288
Лепоте и на небу и на земљи	180	Златни темељи камене капије	294
		Зелено врело под белом планином	300
		Последње уточиште хајдука и вукова	304

Пресахло врело скрпљене реке	308	Тамо где одзвања тишина	422
Водени праг на крају Буцака	312	Планина са безброј видика	426
Вода вреднија од среће	316	Бунтовни кров Шумадије	432
Водопад на Мокрањској стени	320	За шта је све крив Криви Вир	436
С белих стена Бељанице	324	Вински двори свете Цецилије	440
Пећина за Гиниса	328	Камено срце и мртва земља	444
Лепота у дубини планине	332	Река која постаје језеро	448
Хиљаду година чежње	336	Долина краљева	452
Пећински лавиринти испод Дубашнице	340	Бели нарциси на дивчим барама	456
Пећинско благо Звижда	344	Космата планина	460
Неисцрпно пећинско благо	348	Звуци од мермера, шуме од давнина	464
Село грнчара под пећином	352	Топола на раскрсници путева	468
Природа обојена животом	356	Под старим храстом	472
Ненаметљива лепотица југа	360	Долина с ружом римована	476
У загрљају планина	364	Од злата планина	480
Дођеш стар, одеш млад	370	Светиње на Бабичкој гори	484
Питома планина соколова	374	Прођох Левач, прођох Шумадију	488
Уклети град на Радан планини	380	Свети гај на три Мораве	494
Вуков пут до науке	384	Беле воде Црнице	498
Добри коњи, храбри витезови	388	Планина лепа као девојка	502
Горостас из кречане	392	Мала планина великог имена	506
Предео којим се тешко иде	396	Планина бреговитог имена	512
Кад планина постане дом	400	Реке пуштахије	518
Место на ком бајке још живе	404		
Студена вода под Сувом планином	408	Календар манифестација	522
Невидљива етерична снага	414		
Јастребачке стазе	418	Мали речник мање познатих појмова	526

Ћудљиви кров Србије

Национални парк и чувени скијашки центар
КОПАОНИК – небеска столица Србије

Планински масив Копаоника заузима 2.758 км² централног дела Србије. Оивичен је рекама Лаб, Топлица, Расина, Ибар, Ситница и Јошаница. Карактеристичан је по свом високом, заравњеном делу, који се назива Равни Копаоник. На њему се благо издвајају Гобеља и Панчићев врх. Иако Панчићев врх с 2.017 м надморске висине није највиши врх Србије, висока и пространа површ Равног Копаоника планину визуелно чини најмаркантнијом у том делу Балкана. Поред надимка „кров Србије“, Копаоник називају и српски Урал.

Ливаде, камењари, шуме, жбунасто растиње и високе зелени чине копаоничке Беле стене. На њих слећу ветрушке, гаврани, планинске трептаљке, белке и грмуше чеврљуше. Некада се на овим стенама гнездио и сиви соко.

Планинско светилиште

ТАРА – планина која је преживела
ледено доба

На западу Србије, у једној од две највеће окуке које река Дрина прави, угнездила се планина Тара. Река ју је окружила с три стране и пробила клисуру дубоку до хиљаду метара. Стрме падине обрасле густим шумама учиниле су је готово неприступачном. Југоисточна страна, која се преко превоја Шарган наслања на Златибор, незнатно је проходнија. Заборављена од времена и људи дуго времена, Тара је сачувала богато наслеђе из периода који је претходио последњем леденом добу. На Тари се може наћи већи број ендемских врста, Николићева кандилка, Панчићева цицербита, монашки пуцавац, дервентски различак, и свакако најпознатија Панчићева оморика.

Разноврсне стене које сачињавају масив Таре сведоче о њеној дугој и бурној геолошкој историји. Најстарије потичу још из палеозоику, из времена појаве првих шума, а њима се придружују формације из тријаса, јуре и креде, из времена диносауруса.

Заносни поглед горских очију

Омиљена храна орла брадана, летача с распоном крила и до три метра, јесте коштана срж. Навику да кости носи у висине и разбија их о стене уочили су на Тибету, па су претпоставили да орао са мандаринском брадицом носи душе умрлих у небо и прогласили су га за свету птицу. За његов нестанак с Балканског полуострва одговорни су људи. Последња женка која се гнездила у Србији појела је отрован мамац намењен вуковима и лисицама пре пола века. Становници Шаре имају ретку привилегију да виде ову величанствену птицу док надлеће планинске висове проверавајући да ли је дошло време за повратак у завичај.

ШАР-ПЛАНИНА – царска планина неизмерне лепоте, музеј глацијалног рељефа под отвореним небом

Шар-планина, или, како је зову – царска планина, по многимима је најлепша планина Србије. Пружа се у правцу југозапад–североисток дужином од 85 км и ширином од 30 км. Тридесет врхова надвисује 2.500 м. Огранци овог венца Ошљак, Островица и Коџа Балкан шире се на плодне долине на северозападу Македоније и југозападу Косова и Метохије. Површина од око 39.000 хектара заштићена је као национални парк 1993. (најмлађи у нашој земљи), а планирано је проширење заштите на преко 90.000 хектара. Ту је забележено око 330 ендемских врста, од којих је 20 присутно искључиво на Шари. Међу њима су хајдучица краља Александра, шарски каранфилић и шафран. Бројни су и објекти културне баштине, од којих најзначајнији потичу из средњег века.

Давнашњи становници Шаре

Водено богатство погодује бујној вегетацији. На Шари је побројано око 2.000 биљних врста и 190 биљних заједница. Поред бескрајних пашњака, горских очију и небројених потока, Шару чине препознатљивом заједнице горских ружа – рододендрона, као и балканских борова, мунике и молике. Над висовима Шар-планине лете сури орао, сиви соко, белоглави суп и готово ишчезли орао брадан. Бројна стада оваца и мноштво дивљачи њихова су ловина. Све ређи становник европских шума, велики тетреб, на Шари и даље шири своја крила. Од крупнијих сисара ту живе медвед, рис, дивља мачка, дивокоза, срна, дивља свиња, волухарица, видра, више врста куна итд.

Кашанинова чуваркућа у Србији је нашла уточиште само на Шари и на метохијским Проклетијама, а могуће ју је видети и на Чакору у Црној Гори или неким македонским планинама.

Једно од најлепших језера Шар-планине налази се испод Ливадичког врха, по ком је и добило име. Мештани га називају и Штрбачко језеро, јер из њега истиче речица која протиче кроз 15 км удаљено Штрпце.

Мешовите листопадне шуме и камењари у клисури Руснице станиште су балканског риса, најређе европске дивље мачке.

Равничарске реке су богате рибом. Поред редовног порибљавања река, подижу се и бројни рибњаци, најчешће на мочварном земљишту.

Технологија излова је напредовала, па се данас мрежама извуче много више рибе за краће време него некад.

Рафтинг на сремски начин

Чамци полазе с плаже у Чортановцима и отискују се на средину Дунава. Мислили смо да је реч рафтинг прејака све док није наишла велика бела лађа и направила таласе подједнако узбудљиве као брзаци на Тари и Лиму. Весели конвој од десетак чамаца брзо је превалио прву етапу до Бешке. У кафани „Сидро“ испод моста чекао је сремски фруштук, који је обилан колико и бачки ручак. Ако се томе придоду добро фрушкогорско вино и музика тамбураша, није ни чудо што је друга етапа била валовита. Део реке до Старог Сланкамена чамци су прешли кроз узане рукавце око

Гардиновачке аде. Бука чамаца је растерала чапље, корморане и лабудове па су учесници фото-сафарија могли да сликају понеког радозналост галеба, патке, гуске и стоку која слободно пасе на пространој ади.

Аласке приче од мирне пловидбе направиле су узбудљив догађај. Прича почиње о женама. А за Сремице се зна да су мале, пргаве и наопаке. Када се нека од њих удави у Дунаву, никад их не траже низводно, што је логично, него увек узводно. Потом следе приче о риболову, а познато је да половину Дунава чини вода, док другу половину чине рибе. Прича по прича, понека птица и појави се Сланкамен.

Сурдучани имају и тракторе и комбајне, али је запрега с липицанерима ствар престижа. У пролеће мештани превезу стоку чамцима на аду и тамо је остављају до јесени, да ужива у слободи.

Стари Сланкамен се налази на последњим обронцима Фрушке горе, на месту где је Дунаву досадило да обилази ову дугачку планину. Ту је он, примивши Тису, скренуо на југ, па је одатле све до Земуна десна обала стрмо одсечена, местимично висока и по стотинак метара. Изузетну локацију за насеље уочили су још Римљани и тачно наспрам ушћа Тисе основали су своје насеље и луку Акуминикум. У непосредној близини пронашли су и изворе са сланом и јодном водом, угодне температуре од 28 степени Целзијуса. По сланим изворима и каменој тврђави насеље је и добило име. На питомим брежуљцима

поред Сланкамена, на Преображење 1691. године, аустријска војска је са десет хиљада српских добровољаца нанела тежак пораз турској војсци. На брду изнад Сланкамена и данас стоји 12 метара висок споменик који подсећа на тај догађај.

С погледом на леви плави Дунав

Пут вијуга поред тврђаве, Цркве св. Николе и старих приземних кућа до реке. Доле, у насељу, централни део заузима велико здање специјалне болнице с лепо уређеним парком. Поред реке се нижу лепе куће

Кад Дунав постане море

Путовање Дунавом од РАМА до ГОЛУПЦА –
незабораван доживљај

Велика брана у Ћердапској клисури зауставила је моћни Дунав, али му високе стене Карпата нису дозволиле да се рашири. Ако изузмемо пространу Доњемилановачку котлину, Дунав од Голупца до бране прави дубоко али не и много широко језеро. Зато се на подручју од Костолца до Голупца разлио широко по пољима Баната и Браничева. Потопио је многе аде, међу којима је важно поменути Аду Чибуклију, од које су видљиве само крошње врба које честа кошава сабласно њише над заталасаном водом. Наутичари широко заобилазе овај водени честар, али је то омиљени циљ риболоваца јер су потопљена стабла идеално место за мрешћење сомова.

Због честих поплава, рукавац Дунава код Рама преграђен је на оба краја па су уместо великог острва мештани добили језеро. Сунце на заласку воли да се огледа у језеру, али му ветар квари тај угођај сталним таласањем. Та бескрајна игра ствара безброј сребрних искрица на води, па је запречен рукавац назван Сребрно језеро. Плаже на Сребрном језеру су уређене, подигнути су многобројни туристички објекти с пратећим садржајем, па је оно постало једна од најатрактивнијих туристичких дестинација на Дунаву. Поред доње бране на језеру је направљена и марина.

Уклети град на Радан планини

ЂАВОЉА ВАРОШ – сасвим необичан
споменик природе

На обронцима Радан планине постоје извори који су претерано минерални и у њиховој близини нема никаквог растиња. На огољеној падини су ветар, кише и бујице током незамисливо дугог периода спирално растресито земљиште. Неком чудном игром на растреситом земљишту нашле су се и тешке андезитне плоче. Оне су притискале сипљиво земљиште испод себе не дозвољавајући ерозивним силама да га сперу. Време је пролазило, а необични стубови су полако расли. У ствари, капе су остајале на истом нивоу, а подлога се спуштала због дејства ерозије. Тако је настала групација од више од двеста земљаних купа са андезитним капама високих 2–15 м.

Чудно извајане и још чудније распоређене земљане фигуре, суров амбијент, вода чудног мириса, упредена стабла и језиви звиждук ветра око кула одувек су распаљивали машту локалног становништва, које је ово место назвало Ђавоља варош. Народ је вековима испредао легенде не би ли објаснио некако све те чудне природне појаве.

Вуков пут до науке

ТРШИЋ и ТРОНОША – завичај
Вука Стефановића Караџића

Када су 1897. Вукови посмртни остаци пренети у Београд, на темеље Вукове куће пободен је храстов крст. Његова родна кућа и окућница су обновљене. Куће, вајати, амбари и воденице у Тршићу аутентични су примери народне архитектуре из Јадра с краја XVIII и почетка XIX века. Воденица, црква, сабориште и остали садржаји реконструкција су изгледа Тршића из Вуковог времена.

По мишљењу шумара, планина Борања с ближом околином изузетно је станиште букве. Налази се у западној Србији и у низу са суседним Гучевом испуњава простор од Малог Зворника до Лознице. У том царству столетних букових стабала, на падинама Гучева, у Тршићу је рођен утемељивач српске писмености – Вук Стефановић Караџић. Прва слова је Вук сам „погађао“ док је идући за стоком листао стари руски буквар. Отац га је убрзо дао у школу у Лозницу, а потом у манастир Троношу. С Првим српским устанком Вук је напустио родни крај и отиснуо се у свет. Захвални сународници обновили су његову кућу и део села, и установили празник који већ деценијама слави националну културу и традицију.

Проћох Левач, проћох Шумадију

Цркву манастира Каленић одликује изузетно живописна спољашњост. Храм је грађен од редова сивих камених тесаника и црвене опеке, између којих је дебео слој белог кречног малтера. Посебно су богато украшени прозори и улазни портал. Око њих су плитки камени рељефи испрплетаних трака, људских и животињских ликова. Приказане су сцене из живота, фантастичне животиње, један догађај из Старог завета, чак и митолошко биће кентаур Хирон. Најупечатљивији је рељеф с ликом Богородице, малим Христом и два анђела. И ликови и орнаменти на фасади некад су били обојени, а трагови старих боја још су местимично видљиви.

ГЛЕДИЋКЕ ПЛАНИНЕ – тајне, нестали градови, манастири

Преко питомих и релативно ниских Гледићких планина Благо заталасана Шумадија полако се спушта до Западне Мораве. На обалама те реке престаје претпанонска и почиње планинска Србија, са својим претходницама Јастрепцем, Гочем и Копаоником. Пролазећи кроз живописна села, која су лепа за гледање али су полупразна, није на одмет сетити се старе песме „Проћох Левач, проћох Шумадију, ал’ не наћох за себе девојку“. На ободима Гледићких планина сместила су се четири велика града: Крагујевац, Јагодина, Трстеник и Краљево. Центар планина је Рековац, градић познат по воћарству и виноградарству и најпогодније место за обилазак централног дела масива. Громадне планине које су име добиле по селу Гледић у централном делу планине раздвајају Левач од Груже.

Манастир Љубостиња сматра се бисером моравске школе. Манастирска црква је препознатљива по бојеним фасадама које подражавају наизменично постављене редове камена и опеке, чипкасто изрезаним каменим розетама и изрезбареним преплетима око прозора и врата. Конак на западној страни потиче из времена кнеза Милоша.

Дена и Сара, па се њихове задужбине зову Ралетинац, Денковац и Саринац.

На јужним падинама планине налазе се два бисера моравске школе – Каленић и Љубостиња. До Каленићког Прњавора, где се налази манастир, могуће је доћи аутобусом из Јагодине. У срећнија времена до Каленића је долазио аутобус из Београда. Манастирска црква, зидана од 1407. до 1410, посвећена је Богородичином ваведуњу. Ктитор тог изузетног здања био је Богдан, протовестијар (пехарник) на двору деспота Стефана. Једна легенда о називу манастира ктиторство приписује самом деспоту, а манастир је наводно грађен за живота кнеза Лазара. Кнез је, како људи причају, дојахао на коњу да види зидање велелепног храма. Коњ се пропео заслепљен блештањем бакарне куполе и збацио кнеза. Мајстори су после тога метал „калили“ да би мање блештао и манастир се од тада назива Каленић, а место пада

Кнежево бупило. Занимљиво звучи, али манастир је ипак настао двадесетак година касније. Почетком XVII века манастир је опустео, да би га тек сто година касније обновили монаси из Мораче. Касније су га обнављали кнез Милош и Александар Карађорђевић, да би данашњи изглед добио 1958. У манастиру су од 1815. до 1839. године биле мошти Стефана Првовенчаног. Крајем августа, на Велику госпојину, у Каленићу се увек одржава Велики сабор. С временом је то славље прерасло у сабор народног стваралаштва целог Левча под називом „Прођох Левач, прођох Шумадију“. У оквиру те манифестације одржава се и сликарска колонија.

Пут од Каленића до Љубостиње води кроз село Превешт. Ту су Турци наводно јурили неког хајдука, али он је за њих био много вешт па га нису никад ухватили. Турци су на крају признали да је он за њих био „превешт“. И тако село доби име. На путу

Првобитно сликарство љубостињске цркве које је наручила кнегиња Милица око 1389. слабо је сачувано, а настављено је највероватније око 1415, кад је у манастиру боравио зограф Макарије. На фрескама су тачно забележени одећа, накит, владарске инсигније и архитектонски мотиви, што је веома важно за проучавање материјалне културе онога времена. У припрати на западном зиду сачувани су ликови: лево од улаза кнегиње Милице и кнеза Лазара, а десно деспота Стефана и његовог брата Вука. Главне одлике љубостињских фрески су експресивност ликова и снажан контраст светлости и таме.

до Љубостиње својевремено се и путописац Феликс Каниц уплашио неког хајдука Симе, који је путницима загорчавао живот. Код Превешта постоје остаци старог града, а кажу да и код следећег насеља на путу, Доњег Дубича, постоје развалине средњовековног града. Ипак, мало људи зна где се те рушевине тачно налазе. Пут од Каленића, који се налази на висини већој од 400 м, води преко лепих пропанака, онда се спушта уз Дубичку реку и пролази кроз шуму.

Манастир Љубостиња је на око 250 м нижој надморској висини од Каленића и налази се на последњим обронцима Гледићких планина, недалеко од Трстеника, у лепој долини поред истоимене реке. Манастирска црква посвећена је Богородичином успењу. Подигнута је на темељима мале капеле, вероватно пред Косовски бој. Манастир је подигла кнегиња Милица у славу велике љубави према кнезу

Лазару. Ту су после боја љубе палих српских великаша оплакивале своје мужеве, па је он тако добио име. Главни мајстор био је Раде Боровић, или чувени Раде Неимар из народне поезије. Он је своје име укlesaо на улазном порталу цркве, што је изузетно редак случај у средњовековном градитељству. Иако је манастир имао посебан статус у Турском царству, и он је често био паљен. У Љубостињи се чувају и два саркофага: с моштима кнегиње Милице, као монахиње Евгеније, и Јелене, жене деспота Угљеше, као монахиње Јефимије. Ту је Јефимија, при светлости сунца и свећа, у злату и свили везла своју „Похвалу кнезу Лазару“ за покров кнежевим моштима и молила се за спас српског народа. Остала је упамћена као прва српска песникиња и једна од првих жена писаца на европском тлу.

Црква посвећена светом Ахилију (по коме је град и добио име) по много чему је јединствена грађевина XIII века. Оно што је посебно издваја јесте ктиторска фреска краља Драгутина, поред којег су насликани његова жена Каталина, угарска принцеза, и брат Милутин, с којим је тада био у слози. Потребно је дуго загледати по високим зидовима док се поглед не заустави на отменом лику архангела Гаврила, односно ариљског Плавог анђела.

Необично здање на узвишеном делу леве обале Великог Рзава комбинација је чешког пирга, српске средњовековне куполе и бедема утврђеног града, с препознатљивим крововима од маћког камена. То је сан сликара Љубивоја Јовановића, који је, како каже, свашта видео на том брду и у реци испод њега. Касније је у Прагу стекао сликарску титулу и на брду материјализовао свој сан.

јепрофесорка Соња своје чари делила само с реком, или је она то тако мислила. Мангупи су били одушевљени Соњиним чарима, а с временом су заволели и тај део реке. Најлепшој рзавској плажи кумовали су посетиоци који су у пресудном тренутку именовања плаже били боси, па је било логично да се плажа зове Босе ноге. Проблем је што лепо уређене плаже хировити Рзав, када га изнервирају обилне кише, једноставно почисти.

Становници Ариља имају још један „проблем“ са Рзавом. Чистом водом Великог Рзава већ се напада пет великих градова у широј околини, а планира се и градња трију великих брана на реци захваљујући којима ће чиста вода потећи у чесме још неколико градова. То је лепо и корисно, али у том случају Ариље остаје без своје омиљене реке, па су Ариљци одмах „дигли дреку за своју реку“.

Црква посвећена светом Николи у Брекову сазирана је од тесаног камена, с двосливним кровом који надвисује купола. Због сличности са оближњом црквом у Брезови, сматра се да је подигнута крајем XVI или почетком XVII века.

Планина бреговитог имена

АВАЛА – београдска ваздушна бања

Невелика Авала, дугачка пет а широка само два километра, припада шумадијским планинама, које чине прелазну зону Родопских и Динарских планина. Та типична вулканска планина у облику неправилне купе богата је рудама. Олово и жива вађени су из Авале још од времена Римског царства. На јужним падинама Авале, у Шупљој стени, налазе се трагови преисторијског рударског насеља. Изнад Рипња, на западној страни Авале, налази се одавно напуштен рудник, мада изгледа као да су рудари отишли на краћи одмор и да ће следећа смена већ сутра почети да ради. Наводно, студенти рударства у тим окнима држе практичну наставу. Раритет Авале је зеленкасти минерал авалит, који је на овој планини откривен и по њој је и добио име.

Квалитет ваздуха на Авали проверава се скоро четврт века, и то у фебруару, кад је ваздух обично најзагађенији. Чак и тада, у сезони грејања, ваздух је стерилно чист. Иако је Авала удаљена од Београда непуних двадесет километара, има приметно другачију климу. Београд је знатно више изложен утицају Панонске низије и има изразитију континенталну климу. Довољно је да се поприча с неким од сталних посетилаца Авале, па ће се чути невероватне приче о посебностима авалске климе и њеном благотворном утицају на здравље.

Са 511 метара, узвишење изнад Београда стекло је право да се уврсти у породицу планина. Турци су му, ипак, дали назив Хавала, што на њиховом језику значи брег. Зато су Београђани на њему изградили торањ висок 210 м, па нови врх надвисује оближњу планину Космај. А бреговито име остало је и данас.

Кроз историју

Авала се први пут помиње у миту о Аргонаутима и њиховом златном руну, које је, наводно, и било на Авали. На врху Авале су Римљани направили мали каструм, који је обезбеђивао многобројне руднике на планини и у њеној околини. На темељима њихове тврђаве Срби праве град Жрнов. Тврђаву су Турци обновили 1442. године приликом опсаде Београда. Последњи остаци тог града уклоњени су кад је почела градња Споменика незаном јунаку 1934. Тај монументални маузолеј на врху Авале вероватно је најзначајније дело великог вајара Ивана Мештровића.

Осим споменика, на врху Авале подигнута је и прва планинарска кућа у Србији, „Митровићев дом“, из 1924. Десет година касније кућа је обновљена и донедавно је то била пријатна кафана. „Митровићев дом“ се налази уз нови телевизијски торањ на Авали. На том заштитном знаку београдске планине уз радне просторије постоји леп ресторан из ког се пружа предиван поглед на град и ширу околину. На путу од торања до споменика руски емигранти су између два рата подигли хотел „Авала“.

Испод Споменика незаном јунаку, на западној страни, налази се и споменик совјетским ветеранима, учесницима у ослобођењу Београда 1944. На јужној

На Авали постоје четири стална извора: Каменац, Врановац, Лединач и, најпознатији, Сакинач (на слици), на којем је Вајферт направио чесму и воду с тог извора користио за своје чувено пиво.

Пре Мештровићевог Споменика незнатом јунаку, на Авали су постојала и два друга.

Први споменик незнатом српском војнику подигли су Немци 1915, а други мештани околних села 1921.

падини Авале је планинарски дом „Чарапићев брест“, на месту где је некад Васа Чарапић окупљао виђене људе и договарао се с њима о нападу на Београд. Брестови под којима су они седели више нису ту, али расту нови. У близини је и бунар из римског доба, за који неки претпостављају да је можда и рударско окно.

И лечи и мирише

У турско време Авала је била голо брдо. Њено пошумљавање почело је у доба кнеза Милоша. Парк на врху Авале уређен је у време градње Споменика

За све оне којима је Србија у срцу, за оне који желе да ауторове и своје утиске пренесу поколењима, да чудесне пределе и приче којима ова земља обилује отргну од немара, пролазности и заорава!

Између корица **ЧУДЕСНЕ СРБИЈЕ** стала је **једна земља и прегршт лепоте**: планине и равнице, села и оранице, реке и клисуре, ритови и водопади, пећине и врела, обичне и необичне животиње и биљке. Стала су и **славна и заборављена дела старих неимара**: воденице и ваљарице, манастири и цркве брвнаре, археолошко благо, неосвојиве тврђаве, споменици из новије историје. Кроз **100 крајева** непоновљивог амбијента,

природних реткости и јединственог културног наслеђа промичу **обични људи** на свакодневним пословима, чују се њихове приче и веровања, миришу њихова јела, опијају њихова пића, виде се активности којима прекраћују дане одмора: пецање, лов, вашарисање, светковине. У чудесни албум с безмало **770 фотографија** стало је све оно што се мора **упознати и осетити**, јер Србија је **доживљај непоновљив!**

Mladinska knjiga
BEOGRAD

www.mladinska.rs

ISBN 978-86-7928-280-4

9 788679 282804